

Peter VOLEK, *Člověk, svobodná vůle a neurovedy*, Ružomberok: Verbum, 2015, 217 s., ISBN 978-80-561- 0241-1.

Přední slovenský teolog a filosofický antropolog Peter Volek, profesor filosofie na Filosofické fakultě Katolické univerzity v Ružomberoku, vydal další významnou knihu, kterou by bylo možno označit jako skvělý přehled problematiky, který je zároveň výkladově vskutku zdařilým úvodem do současně velmi aktuální filosofie mysli. Kniha nese název *Člověk, svobodná vůle a neurovedy* a vydalo ji VERBUM – vydavatelství Katolické univerzity v Ružomberku r. 2015 (217 str.). Tento relativně nedávno vzniklý teoreticko-filosofický obor navazuje na tradiční filosofickou psychologii či filosofii psychologie, jejímž ústředními tématy byl vztah duše a těla („Leib-Seele-Problem“) německého neotomismu a problém svobodné vůle. Profesor Volek shrnul nejnovější poznatky k tomuto stěžejnímu tématu jak z neurověd, tak i z psychologie a tím umožnil nový kritický pohled na tuto základní otázku filosofie lidské psychiky, jakož i na její filosofii vůbec. Z odpovědi na otázku svobodné vůle lze do jisté míry odvodit i odpověď na otázku, zda duše je nástrojem mozku, či naopak, zda mozek je nástrojem duše. Odpověď tak ostře odlišuje nejen pozice indeterminismu a determinismu, ale i spiritualismus materialismu v současné psychologii.

Autorův obsahově bohatý a didakticky velmi zdařilý výklad podložený pečlivým vymezováním pojmů a sevřený logickou kontinuitou začíná kapitolami o metafyzických a epistemologických předpokladech daného tématu, pokračuje „metodologií dialogu filosofie, psychologie a neurověd“ a v široce otevřeném pohledu přináší kritický výklad tří významných kritiků pojetí svobodné vůle: B. Libeta, D. Wegnera a M. S. Gazzanigy. Pokračuje však exkurzem k humovskému, libertariánskému a frankfurtariánskému výkladu svobodné vůle a vrací se k současným názorům na výklad tohoto problému. Autorův kritický výklad je podán ve dvou vztažných rámcích: první tvoří jeho pojetí „svobody v rámci lidského konání“ a druhý se týká analýzy pojmů nutných k vysvětlení kauzality aktéra, to jest pojmů intencionality, důvodu a mentální kauzality. V rámci tohoto originálního pojetí dospívá autor k závěrům, že psychologicky pojatá svoboda vůle není pouhá iluze, nýbrž že je projevem sebedeterminace, klíčového pojmu celé autorovy práce, který je odvozen z metodologických a epistemologických předpokladů. Tím navazuje zejména na pojetí Tomáše Akvinského (autor patří k jeho předním znalcům) a vychází z kriticky vysouzeného základu, který tvoří šest premis (šestou je závěr „lidské bytosti jsou svobodné“).

Autorova práce je nejen velkým přínosem pro celou řadu oborů, v nichž by diskuse o svobodě vůle měla být obvyklá (jako např. v psychologii) nebo přímo nutná (teologie, etika, filosofie mysli a další), ale ukazuje kromě jiného i na dvě ustálené vady ve výkladu psychických fenoménů spojených s problémem svobodné vůle: především je zde zaměňován psychologický výklad s neurovědním a dále (v Libetových experimentech) vychází model volního aktu je jako takový sporný.

Kniha prof. Volka patří k významným pojednáním na dané téma ve světové literatuře vůbec a je v tomto smyslu velkým obohacením zejména literatury k filosofii mysli, u nás dosud jen velmi málo zastoupené.

Milan Nakonečný
(TF JU, nakonecny@tf.jcu.cz)